

MATERIÁLIE

Římská mince z Václavovic

Předložená zpráva přináší informace o starším nálezu z obce Václavovice (okr. Ostrava – město). Zpřístupňuje jej odborné veřejnosti, neboť předmět dosud zůstal stranou pozornosti. Mince našel pan Antonín Sládek v roce 1933 při hloubení jam pro usazení sloupků oplocení zahrady okolo nově vystavěného domku č. p. 216 stojícího na křižovatce ulic Stodolní a V Kolonii¹. Následně přešla do držení Ladislava Sládka, jehož inspirovala k většímu zájmu o numismatiku a vytvoření vlastní menší sbírky platidel. Mince zůstala po několik desetiletí v rodině jako památka. Teprve v roce 2001 informoval vlastník o nálezu mince jednoho z autorů, který tak mohl zjištění začlenit do vznikající knihy o historii obce.² V roce 2003 byla mince věnována do sbírek Knihovny a Šenovského muzea, p. o.

Popis mince:

Řím – císařství, **Constantinus I.** (306-337)

Mincovna: Nicomedia, AE redukovaný follis, 321/324

Av.: IMP C FL VAL CONSTA[NTIN]VS P F AVG, poprsí Constantina s paprskovitou korunou doprava.

RV.: IOVI CONS-ERVATORI, v exergu SMNA, stojící Jupiter doleva, chlamys přes levé rameno, na glóbu drží Viktorii a levou rukou se opírá o dlouhé žezlo s orlem. Vlevo sedí orl s věncem, vpravo sedící zajatec. V pravé části X a pod ní III.

Lit:³ RIC VII, 43

2,7 g, 16 x 18 mm, uloženo v Knihovna a Šenovské muzeum, p. o. (inv. č. 514/1).

Prezentovaná mince představuje malý bronzový nominál, tzv. redukovaný follis. Mince je dobře zachovaná. Až na horní část aversu zůstal opis na obou stranách zcela čitelný.

1 Jedná se o pozemek parc. č. 258/31 v katastrálním území Václavovice u Frýdku – Místku.

2 Milan PASTRŇÁK, *Václavovice 1302/2002*, Šenov 2002.

3 Popis využívá tradiční určení dle řady Roman Imperial Coinage, zde konkrétně sedmý titul této edice (RIC VII): Patrick M. BRUUN, *The Roman Imperial Coinage. Volume VII. Constantine and Licinius A. D. 313 – 337*, London 1966.

Revers zobrazuje boha Jupitera s atributy a značku mincovny. Mince byla vyražena v rozmezí let 321–324. Mincovní systém za vlády císaře Constantina produkoval v 17 mincovnách rozestých převážně v jeho evropské části římské říše. Mince z Václavovic byla vyražena v mincovně Nicomedia ležící východně od Bosporského průlivu na severním pobřeží Marmarského moře.⁴ Pozůstatky města se rozkládají na území dnešního města Izmit v turecké provincii Kocaeli. Nicomedia byla hlavním městem římské provincie Bithynie a Pontus a v popisovaném období sloužila jako jedno ze sídelních císařských měst, zde pro východní část římského impéria. Město se stalo svědkem a jevištěm koncových bojů občanské války v letních měsících roku 324, kterou vedl Constantin s Liciniem, spoluvladařem ve východní části říše, od poloviny desátých let. Císařovou základnou se stala po bitvě u Chrisopole.⁵ V Nicomedii došlo k Liciniově vydání se Constantinovi. Mincovna produkovala ve čtyřech dílnách v období let 321 – 324 převážně bronzové nominály pro všechny vladaře i v průběhu vyhocené vnitrostátní situace.⁶ Po rychlém rozmachu Constantinopole (vysvěcena v r. 330), jejíž mincovna se rozrostla v největší v říši, pozbyla nicomedijská mincovna důležitosti, přičemž došlo k ukončení jejího provozu k roku 331. Provoz byl obnoven o čtyři roky později a fungoval až do Constantinovy smrti.⁷

Constantinovy ražby známe z území českého Slezska pouze ojedinele. Jedna blíže nepopsaná tvořila součást hromadného nálezů z Březové, který snad obsahoval mezi 40 a 50 kusy. Mezi identifikovanými ražbami nalezneme císaře Valeriana I., Galliena, Saloninu a právě Constantina I., který v souboru stanovil nejmladší určenou minci.⁸ Constantinova mince byla vyorána i na poli u Bítova a jednalo se také o malý bronz.⁹ Z Bernartic na Javornicku pochází mezi jinými mincemi follis.¹⁰ V mnohem rozsáhlejší polské části Slezska se přirozeně jeho mince vyskytují častěji. S přihlédnutím k východnímu konci celé historické země můžeme toto tvrzení ilustrovat na ojedinelých i hromadných nálezech a depotech z Bílska, Czerwiec, Markłowic Górnych, Ratiboře nebo Těšina.¹¹

V okolí Václavovic zaznamenáme hned několik římských mincí.¹² Při stavbě kostela sv. Josefa ve Slezské Ostravě došlo k zachránění denáru císaře Traiana.¹³ Východně od Václavovic nalezneme Horní Suchou, kde mezi neznámým počtem římských mincí byl

---

4 Okolo Marmarského moře se nacházela dále mincovna ve městě Herakleia a později i v Constantinopoli. K mincovnám viz jednotlivé úvody ke kapitolám v P. M. BRUUN, *The Roman Imperial Coinage*.

5 Rozhodující bitva při bojích s Liciniem, která se odehrála 18. září 324, P. M. BRUUN, *The Roman Imperial Coinage*, s. 15, 592; dále ke Constantinově dlouhé vládě a občanské válce s Liciniem např. Manfred CLAUSS, *Konstantin Veliký. Římský císař mezi pohanstvím a křesťanstvím*, Praha 2005, zejm. s. 49–55.

6 P. M. BRUUN, *The Roman Imperial Coinage*, s. 591–598.

7 P. M. BRUUN, *The Roman Imperial Coinage*, s. 19.

8 Lumír JISL – Zdenka NEMEŠKALOVÁ-JIROUDKOVÁ, *Addenda et corrigenda k soupisu antických mincí ve Slezsku*, Časopis Slezského muzea série B – vědy historické (dále ČSM-B) 20, 1971, s. 48–50; Eugen POCHITONOV, *Nálezy antických mincí*, in: E. Nohejlová-Prátová (ed.), *Nálezy mincí v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*, I. Díl, Praha 1955, s. 275, 283, č. 1232, 1274.

9 E. POCHITONOV, *Nálezy*, s. 275–276, č. 1234.

10 L. JISL – Z. NEMEŠKALOVÁ-JIROUDKOVÁ, *Addenda et corrigenda*, s. 48.

11 Renata CIOLEK, *Die Die Fundmünzen der Römischen Zeit in Polen. Schlesien*, Collection Moneta 83, Wetteren 2008, č. 10a, 58, 64, 225, 306.

12 Pro následující přehled byl zvolen umělý polygon o poloměru 10km okolo místa nálezů.

13 Věra MICHNOVÁ, *Nález římského denáru císaře Traiana ze slezské Ostravy z roku 1823 (Příspěvek k soupisu nálezů antických mincí ve Slezsku)*, Časopis Slezského zemského muzea série B – vědy historické (dále ČSZM-B) 56/1, 2007, 80–82; Vlasta ŠIKULOVÁ, *Římské mince z Travné na Jesenicku a ze Slezské Ostravy*, ČSM-B 13, 1964, 191–192.

zaregistrován Hadrianův denár¹⁴, a také katastr Horního Těrlicka, odkud pochází denár Faustiny mladší.¹⁵ Zpráva o nálezu měděného medailonu císaře Honorio z Frýdku je neověřitelná, což je stěžejní okolnost, pokud uvážíme, že jiné než zlaté a stříbrné medailony nerazil.¹⁶ Taktéž nekontrolovatelný zůstává pozdněřímský denár, jenž měl být nalezen v Dobré.¹⁷ Výjimečným objevem je dosud nezpracovaný a nepublikovaný depot ze Staříče.¹⁸

Doba ražby mince na počátku dvacátých let 4. století dává spodní hranici uložení či ztráty, která ve srovnání s relativní chronologií naddunajského barbarika spadá do pozdní doby římské. Pohled na archeologické prameny nenumismatické povahy přináší poněkud sporný obraz osídlení, než by se mohlo zdát na hustotu nálezů mincí. V nejbližším okolí není dosud doloženo soudobé osídlení, neboť se nacházíme v prostoru moravskoslezského pomezí hvozdu. Tato situace se jeví příznačná pro více pravěkých období.¹⁹ Pro dobu římskou jsou jedinými lokalitami v severním předpolí Moravské brány sídliště v Příboře – Prchalově a snad i ve Staříči. První bylo doloženo opakovanými sběry, jejichž výsledky umožňují osadu datovat do mladší či pozdní doby římské a snad uvažovat o jednom kusu keramického provinciálního importu.²⁰ Z druhého byla získána menší kolekce blíže nedatované keramiky rovněž pomocí povrchové prospekce.²¹ Současný stav výzkumu umožňuje dovolit datovat přítomnost germánského osídlení na území českého Slezska od závěru starší doby římské, lokalizovat je do okolí Opavy a Kravař a spojovat s przeworskou kulturou (stupně B2 a B2/C1). V následném období mladší a pozdní doby římské dochází k rozvoji osídlení.²² Z prostoru Moravské brány pochází nověji nález spony s podvázanou nožkou z podvrcholové partie Babí hory na katastru Hukvald.²³

Obec Václavovice leží v mírně zvlněné krajině Pobeskydí. Zahrada domu č. p. 216 se nachází nedaleko levého břehu Frýdeckého potoka při jeho soutoku s bezejmennou vodotečí v poloze Kulův důl. Jedná se rovinatý, jen nepatrně k severovýchodu skloněný terén s nadmořskou výškou 270 m. Topografie nálezu mince nevyklučuje uvažovat o možném sídlištním původu. Spíše jsme však k tomuto názoru skeptičtí, neboť doklady sídlištních aktivit v Pobeskydí jsou dosud více než sporé. Charakter nálezového fondu nutí i václavovický nález označit jako minci ztrátovou.

---

14 E. POCHITONOV, *Nálezy*, s. 230, č. 974a.

15 E. POCHITONOV, *Nálezy*, s. 239–240, č. 1026a; L. JISL – Z. NEMEŠKALOVÁ-JIROUDKOVÁ, *Addenda et corrigenda*, s. 45.

16 E. POCHITONOV, *Nálezy*, s. 294, č. 1320a; Jiří SEJBAL ml., *Nálezy antických mincí na Ostravsku a okolí*, *Folia Numismatica* 1, 1986, s. 6.

17 E. POCHITONOV, *Nálezy*, s. 298, č. 1347a.

18 Anotace depotu zde: Dagmar KAŠPAROVÁ – Jiří MILITKÝ, *Depot římských denárů ze Zátoru (okr. Bruntál)*, *Folia numismatica* 30/2, 2016, s. 79, 102, pozn. 3.

19 K enklávovému, diskontinuálnímu charakteru osídlení oblasti srovnaj: Vratislav JANÁK – Pavel KOUŘIL, *Problémy a úkoly archeologie v českém Slezsku a na severovýchodní Moravě*, *ČSZM-B* 40/3, 1991, zejm. 197–200.

20 Jan DIVIŠ – Dalibor KOLBINGER, *Sídliště z pozdní doby římské a stěhování národů v Příboře – Prchalově*, *Informační zpravodaj*. Prosinec 2000, Kopřivnice – Hulín, s. 23–45; Ondřej ŠEDO, *Příbor (k. ú. Prchalov, okr. Nový Jičín)*, *Přehled výzkumů* 50, 2009, s. 336–337.

21 Zuzana BŘÍZOVÁ – Bogusław CHORAŻY – Emanuel GREPL – Vratislav JANÁK, *Výsledky projektu „Průzkum pravěkých výšinných sídlišť v Pobeskydí mezi Bečvou (Česká republika) a Białou (Polská republika)“ v letech 2001–2002*, *Badania archeologiczne na Górnym Śląsku i ziemiach pogranicznych w latach 2001–2002*, Katowice 2004, s. 300–301.

22 Zuzana LOSKOTOVÁ, *Die Przeworsk-Kultur im südlichen Teils des Oberschlesiens am Ende der römischen Kaiserzeit und am Anfang der Völkerwanderungszeit*, *Přehled výzkumů* 52-1, Brno 2011, s. 112–114.

23 Miroslav DAŇHEL, *Hukvaldy (okr. Frýdek – Místek)*, *Přehled výzkumů*, Brno, v tisku.

Prezentovaný follis doplňuje nálezový katastr antických numismatických památek v českém Slezsku. Historií nálezu se vymyká nově zveřejňovaným mincím. Kromě staré zmínky o římské minci z Brušperka²⁴ se jejich nálezový fond rozrůstá a je zveřejňován jen pozvolna, a to především s přihlédnutím ke změně možností vyhledávání archeologických artefaktů (a to výhradně kovových) a masovosti jeho využití uživateli detektorů kovů. Od doby odkryvu unikátní stavební obětiny ve Starém Městě u Bruntálu sestávající z římských mincí a spony²⁵ byla publikována pouze další mince z Brušperka²⁶ a další náhodné nálezy z Bruntálska²⁷, Krnovska²⁸ a Hlučínska²⁹. Nalézány nejsou jen jednotlivé mince, ale i depoty denárových ražeb. Podchycen a představen byl depot ze Zátoru a avizován jiný poklad denárů ze Staříče³⁰ (*Kašparová – Militký 2016, pozn. 3*). V této situaci představuje dobře zachovalý follis z Václavovic cenný podklad pro zkoumání lidských aktivit v severním vyústění Moravské brány v průběhu prvních století našeho letopočtu.

---

24 Miroslav DAŇHEL – Petr JURÁK, *Římské mince z Brušperka (okr. Frýdek - Místek)*, Numismatický sborník 33, 2019, v tisku.

25 Jiří KOHOUTEK – Jiří MILITKÝ, *Hromadný nález mincí a bronzové spony z doby římské ze Starého Města u Bruntálu*, *Pravěk* NŘ 2003/13, s. 405–424.

26 M. DAŇHEL – P. JURÁK, *Římské mince*, tamtéž.

27 Miroslav DAŇHEL, *Nález římské mince v Holčovicích – Hejnově (okr. Bruntál)*, Numismatický sborník 32/2, 2018, v tisku.

28 Stanislav BRÍZA – Vladimír DOFEK, *Brantice (okr. Bruntál)*, *Přehled výzkumů 56-1*, Brno 2015, s. 211.

29 Miroslav DAŇHEL, *Nálezy denárů císaře Traiana v Kozmicích a Kravařích ve Slezsku (okr. Opava)*, Numismatický sborník 32/2, 2018, v tisku.

30 D. KAŠPAROVÁ – J. MILITKÝ, *Depot římských denárů*, pozn. 3.